

State Institution Center for the Study of the Genocide and Resistance of Residents of Lithuania
Didžioji street no. 17/1, Vilnius

Plaintiff:

Grant Arthur Gochin

Date of birth: November 2, 1963

Address: 10900 Winnetka Ave., Chatsworth, CA 91311, United States of America

Representing Plaintiff:

Rokas Rudzinskas, attorney

Address: A. Mickevičiaus street no. 14-2, LT-08119 Vilnius

Tel.: 8 614 88303, email: rokas@rlaw.lt

PETITION FOR THE ANNULMENT OF A FINDING OF HISTORY

February 18, 2022

In December of 2019 the Center for the Study of the Genocide and Resistance of Residents of Lithuania [Genocide Center] compiled and published the historical finding "On the Activities of Jonas Noreika (General Storm) in the Anti-Nazi Underground." The headings within the finding state:

1. Jonas Noreika actively contributed to rescuing the Jews of Šiauliai.
2. Jonas Noreika should be considered a member of the anti-Nazi resistance from the very beginning of his work as head of the Šiauliai district.
3. Before the liquidation of the Žagarė ghetto Jonas Noreika didn't realize ghettos were one of the stages of the Holocaust.

The statements of this finding of history are based solely on father Jonas Borevičius's testimony and speculations by the Genocide Center. The finding does cite the authority of D. Jasaitis who did rescue Jews and talks about his activities, but presents no documented testimony naming Jonas Noreika as the head of an organization which rescued Jews. To provide foundation to their argument, they simply employ grammatical means, square brackets in quotes from Jasaitis into which the writers from the Genocide Center insert the additions they desire. In this manner, filling in the "gaps" in Jasaitis's statements exclusively with Borevičius's assertions, the Genocide Center presents to the public the formerly unknown commander of a Jewish rescue network in the Šiauliai district, one never named by Jasaitis, namely, Jonas Noreika.

The historical finding "On the Activities of Jonas Noreika (General Storm) in the Anti-Nazi

Underground" is unobjective, unfounded and unacademic. The statements made in the finding are offensive to the Lithuanian Jewish community, mislead the public and deny Jonas Noreika's culpability in Holocaust crimes in the Šiauliai district. The finding of history sets a flawed methodology for historical research which is in violation of main principles for the institution to follow as set forth in the founding law for establishing the Genocide Center and creates a precedent for denying the Holocaust, and therefore it should be removed from public access.

Historiographical Testimonies

The Genocide Center bases the arguments in this finding solely on testimony the priest Jonas Borevičius gave to an Illinois district court in the USA in 1986 in the case United States vs. Antanas Virkutis. In that case the state attorney sought to annul Virkutis's US citizenship and to deport him in connection with false statements he had made about not cooperating with the Nazi regime when he arrived in the US and when he acquired US citizenship through naturalization. The witness Jonas Borevičius replied in court to questions from Virkutis's defense attorney and the prosecutor regarding events which took place more than 40 years before the trial. In the case, he was asked about his frequent visits as a priest in Šiauliai to the Šiauliai prison during the Nazi occupation where Antanas Virkutis was prison supervisor from 1941 to 1943, and so the information Borevičius supplied could either confirm or deny the prosecutor's contentions Antanas Virkutis was guilty of crimes against humanity and had cooperation with the Nazi administration.

Before we assess Jonas Borevičius's testimony and his reliability as an historical source, it's important to reference the historical sources testifying to the events of 1941 to 1943 in the Šiauliai prison and in Šiauliai.

According to information from the Lithuanian Department of Prisons, the Nazi military was in charge at the Šiauliai prison during World War II. They imprisoned Jews as well as insubordinate Lithuanians there. From 1941 to 1944 large groups of people were taken from this prison to be shot, with new inmates brought in to take their place.¹

According to information from the Genocide and Resistance Research Center [a subsidiary of the Genocide Center], starting in July of 1941 Jews and Soviet activists imprisoned at the Šiauliai prison were also shot to death near Pročiūnai village (7 km from Šiauliai). Furthermore, before the ghetto was established about 1,000 Jews from Šiauliai were executed.²

According to the information from wartime chronicler and resident of Šiauliai Leiba Lipšicas, on June 28, 1941, two days after Germans entered the city, arrests of Jewish men began and lasted for more

¹ http://www.kaldep.lt/lt/siauliuti/veikla-mpn_255_511/istorija_238_256_512.html

² http://genocid.lt/UserFiles/File/Atmintinos_datos/2014/08/201408_getas.pdf

than a week. The arrestees were sent to the Šiauliai prison. The prison warden at that time was Virkutis, who was noted for his sadism towards and hatred of Jews. Kraulichas was appointed prison warden by the Germans and was just as bad as Virkutis. Both prison directors seem to have entered into a competition over who could make conditions worse for the Jews arrested, starving them, beating, deriding and wounding them constantly. The cells were packed four or five times their capacity. When 250 to 300 Jews had been collected, the LAF [Lithuanian Activists Front] activists transported them to Luponiai Forest where they forced the Jews to dig ditches and then shot them. During the first weeks of the war about 1,200 men were arrested and shot.³

Wartime chronicler and resident of Šiauliai Leiba Lipšicas wrote in his book "Šiaulių getas" [The Šiauliai Ghetto] that on the morning of July 11, 1941, LAF headquarters sent about 50 of their soldiers in groups of 3 to 4 men to arrest male Jews and seize their families' more valuable property. These "white arm-banders" appeared at Jewish apartments at about 9 o'clock in the morning. Searches began. They looked for gold, jewelry, money and more valuable home decorations and clothes. These searches took from 3 to 5 hours. The activists even seized bedding, suits, coats and collections of dishes. They ordered the seized items be packed in suitcases, baskets and bags. The arrested men were made to carry the loot to the police station (currently the headquarters of the city municipality). This operation was organized without the knowledge of the occupying power. The Germans also sought to profit. They wanted currency, gold, jewelry, precious stones and stocks and bonds, but were completely apathetic about real estate, clothing, bedding and home decorations and accessories. That day LAF headquarters had planned to arrest 600 Jewish males but only arrested 140. The Germans interfered with this operation, stopping LAF units with arrested Jews at the Palace of the People movie theater and outside police department buildings. They disarmed the white arm-banders, made them sit on the sidewalk and released the Jews to return home with their property. The battlefield military police who stopped these arrests emptied the pockets of the LAF soldiers of gold, jewelry and money. Nonetheless, about 30 Jews were taken to the prison and shot later. In this manner the German military administration demonstrated to LAF headquarters, Lithuanian police and the city municipality who the real bosses were in the city.⁴

Leiba Lipšicas stated in the book "Šiaulių getas" that typhoid and spotted fever also ravaged the earlier camp. The winter of 1941-1942 was extremely cold. The Germans opened the barracks windows and sprayed water through fire hoses on the prisoners and the barracks. All the inmates froze. Prisoners were also kept in the courtyard of the prison during deep freezes; the ill and starving prisoners died in hundreds from the cold. There were cases of cannibalism as well, with the stronger eating the weak.⁵

Leiba Lipšicas stated in the book "Šiaulių getas" that on November 5, 1943, according to a plan drawn up earlier, the SS supported by a platoon of soldiers from the ROA (Russkaya osvoboditelnaya armiya,

³ <https://www.lzb.lt/2014/09/18/siauliu-geto-istorija-prisimena-leiba-lipšicas-jo-istorija-saugoma-valstybiniame-vilniaus-gaono-zydu-muziejuje/>

⁴ <http://www.krastas.lt/?data=2001-07-25&rub=1143711027&id=1146654442>

⁵ <http://www.krastas.lt/?data=2001-07-28&rub=1143711027&id=1146654595>

more commonly known as the Vlasovniks) and all SD and SIPO personnel, waited for the ghetto inmates left for forced labor and surrounded the ghetto. No one was allowed to leave or enter the gates. The fascists began hunting for children 13 and under in the ghetto. They grabbed the ones they found and threw them in trucks. They drove them to the railway station and loaded them on cargo cars. The children were sent to concentration camps. ⁶

Jonas Borevičius's Testimony

In his testimony Jonas Borevičius stated that from 1939 to 1944 he lived in the very center of the city of Šiauliai. He testified he used to visit prisoners at the Šiauliai prison frequently during this period. Responding to Virkutis's defense attorney's questions about conditions for the prisoners there and the prison administration, he stated that during the entire period of his visits to the prison, i.e., over three years, he never heard any complaints from the prisoners about the administration or prison conditions, and said this surprised him (p. 33).

In response to the prosecutor's question on whether he knew that Antanas Virkutis was a member of the white arm-banders [the LAF], Borevičius said he hadn't known, and asked "What does 'white arm-bander' mean? Was this some sort of special organization?" (p. 106)

In reply to the prosecutor's question of what activity the Lithuanian Activists Front undertook, Borevičius stated the LAF was engaged in anti-Nazi activities. Asked by the prosecutor whether he knew that Jews and Poles were not accepted into the LAF, Borevičius stated "everyone was accepted and people of Jewish ethnicity had all sorts of privileges in Lithuania, all sorts" (p. 108). He maintained he didn't know any person who belonged to the LAF, neither in Kaunas nor Šiauliai, and was unable to say anything about this organization.

Replying to the prosecutor's question if he remember the pogroms which took place in Šiauliai at the end of June, 1941, during which about 1,000 Jews were murdered, Borevičius stated he did not remember. He said that the military arrived first and didn't do anything, then a month or two later the Nazis came and they caused all the mayhem, persecuting Jews, Lithuanians and Poles. Requestioned, he said he didn't know and didn't believe it. "I was in Šiauliai the entire time. I didn't see that and I don't believe that Lithuanians were ever predisposed against Jews. They were opposed to the Nazis, yes, but not to Jews" (pp. 110-111).

Asked by the prosecutor if he knew about the German mobile killing squadrons which murdered more than 13,000 Jews in the Šiauliai region in July of 1941, Borevičius said: "In 1941 I was very well informed about Šiauliai, Šiauliai life and the Jewish problem, but I never heard of that" (pp. 111-113).

Responding to the prosecutor's question of whether he knew about the mass murder of Jews in Kužiai

⁶ <http://www.krastas.lt/?data=2001-08-02&rub=1143711027&id=1146654551>

Forest near Šiauliai, he stated that "This is the place where my, our friend father Kleiba saved hundreds of Jews. Kužiai [village] and Kužiai Forest. But I've never heard of this possible event which you mention. I don't know why if this did happen father Kleiba didn't inform me of this" (pp. 114-115).

Asked by the prosecutor whether Lithuanians guarded the Šiauliai ghetto, Borevičius said: "to my knowledge, no" (pp. 117-118).

Answering the prosecutor's question on whether he knew about the "children's operation" conducted by the German Schutzmannschaft unit and the Lithuanian auxiliary police in Šiauliai in November of 1943, Borevičius said: "I've never heard of this. If there had been such an operation, an unusual event, one event, I would have known, because I lived in the exact center of the city. And all these incidents reached me. I mean the information reached me from friends. But I didn't know, I didn't know. I don't know" (p. 124).

Asked by the prosecutor if he knew Russian POWs were imprisoned in the Šiauliai prison, that prisoners were dying from hunger and that there was a typhoid epidemic there, Borevičius stated he hadn't known that, and that he had never seen the prisoners eating, and knew nothing about the food rations given them (pp. 127-128).

Assessment of Jonas Borevičius's Testimony

Taking into account the known, documented facts and the recollections of living witnesses (especially Leiba Lipšicas) concerning the events of 1941-1944 in the city and district of Šiauliai, and the testimony Jonas Borevičius gave to the Illinois district court in the USA in 1986, it's obvious that Jonas Borevičius, although he was a priest and testified under oath, lied. He admitted he lived in the very center of the city of Šiauliai yet claims he saw nothing, heard nothing and knew nothing about the atrocities taking place in Šiauliai and surrounding areas. How was it possible to know nothing about the pogroms carried out against Jews in June of 1941 where innocent people were murdered? How was it possible, living in the city center, not to observe the white arm-banders of the LAF (and indeed not to know anything about the members of the LAF) transporting groups of Jews into the ghetto and to the mass murder sites? How was it possible not to know about the mass shooting of the Jews incarcerated in the ghetto and not to know about the culling of Jewish children in November of 1943? How was it that he visited the Šiauliai prison but didn't observe Russian POWs and Lithuanian citizens dying of hunger there, nor the horrific conditions there? How didn't he see or know that the prisoners there were constantly replaced because of the continual mass shootings? He was a priest and a socially active personality, he served the Church, he spoke with parishioners, he took confessions, he lived in the very center of the city, but in court he claimed he hadn't seen any of this and knew nothing at all about the atrocities being perpetrated in Šiauliai, and nothing about the perpetrators.

The testimony of Jonas Borevičius upon which the Genocide Center relied as their only source is not

objective and is not true. In the testimony he provided to the court, Jonas Borevičius didn't say he didn't remember the Holocaust or the people involved in it; he stated that from 1941 to 1944 he knew nothing about it, and didn't believe that Lithuanians, LAF volunteers or white arm-banders, participated in the looting, degradation and mass murder of Jews. Standing at the center of events, he simply didn't know. It should be noted here the Yad Vashem organization has not recognized Jonas Borevičius as a Righteous Gentile.⁷

Conclusion by Historians on Jonas Borevičius's Testimony

In the opinion of director of the Lithuanian History Institute Alvydas Nikzentaitis, Jonas Borevičius's testimony is an unreliable source, especially taking into account no other sources confirm his testimony. The finding of history contains no other facts regarding Jonas Noreika's connections with rescuing Jews. Moreover, from the material available (Jonas Borevičius's testimony), the only conclusion which can be drawn is that Noreika did not like how the Germans behaved towards the Jews, he said, but this demonstrates no active or passive role by Noreika in this process [of rescuing Jews].⁸

Vilnius University professor Nerijus Šepetyš was of the opinion that the most that could be said in this regard is that there are some non-contemporary testimonies about this, but not that Noreika actually rescued Jews, and this is all. Now, however, there suddenly appears this finding of history, he said, written in such a tone, stretching sources to conform to historiographical assertions and radically interpreting them, and then drawing conclusions about what Noreika did or didn't understand at the time, such that he should be considered a member of the anti-Nazi underground and that he actively rescued Jews, without any factual basis for this.⁹ Šepetyš said this conclusion was drawn not based on facts, but by presenting assumptions and speculation as reality.¹⁰

Illegality of the Finding of History

The main task of the Genocide Center (article 4 of the law for the establishment of the Genocide Center) is research into the physical and spiritual genocide of residents of Lithuania under the occupational regimes from 1939 to 1990, the restoration of historical truth and justice and the development of methodologies for historical research into this period.

By publishing this finding of history, the Genocide Center violates the aforementioned intents of the law. Basing itself on a single and unreliable source, the Genocide Center maintains Jonas Noreika led

⁷ Finding appended.

⁸ <https://www.lrt.lt/naujienos/nuomones/3/1127865/alvydas-nikzentaitis-genocido-centro-ismada-del-jono-noreikos-niekine>

⁹ <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/istorikai-jei-lggrtc-pazymia-apie-j-noreika-butu-studento-darbas-ji-butu-ivertintalabai-prastu-pazymiu-56-1249198>

¹⁰ <https://www.lrt.lt/naujienos/nuomones/3/1127865/alvydas-nikzentaitis-genocido-centro-ismada-del-jono-noreikos-niekine>

an organization for rescuing Jews, although this finding, as with earlier findings of history [by the Genocide Center], completely ignores orders signed by Jonas Noreika for establishing a ghetto for Jews and seizing Jewish property. The Genocide Center in its "research" fails to take into account statements made by Žagarė burgermeister Simonas Rakštys in which he indicated he was assigned to the post of burgermeister by Jonas Noreika at the end of August, 1941, i.e., when Noreika issued an order for removing Jews to the Žagarė ghetto;¹¹ that he only worked in the post for two months and the Nazi administration removed him at the end of October (after the ghetto had been liquidated); and that during the time the Žagarė ghetto operated, he exclusively followed the orders of Jonas Noreika and answered directly to him. The Genocide Center failed to address the fact the Šiauliai district administration paid salaries to the soldiers of the Šiauliai division of the Lithuanian Self-Defense Units for the period from September 20 to November 1, 1941.¹² Genocide Center historian Arūnas Bubnys back in 2010 stated about the Šiauliai division (the 14th Battalion) of the Lithuanian Self-Defense Units formed in August of 1941: "The 1st Šiauliai division (55 people) participated in the destruction of the Žagarė ghetto on October 2, 1941. German Gestapo officers, Linkuva auxiliary police bureau members and soldiers from the 1st Division of the 14th Battalion shot the Jews."¹³ Now, 9 years later, the same institution is telling the public Jonas Noreika led the rescue of Jews and didn't understand the function of the ghettos.

The Genocide Center claims Jonas Noreika rescued Jews based on the fact four children of Jewish ancestry were hidden at a hospital financed by the Šiauliai district administration, completely ignoring the fact the same administration financed the Šiauliai 14th Battalion (1st Division) which directly carried out the mass murder of 2,236 Jews.¹⁴

This sort of interpretation of historical facts by the Genocide Center violates the tasks set forth in article 4 of the law and operates contrary to intent of the law. The Genocide Center is developing a flawed methodology for historical research in which it fails to assess the reliability of an historical source, fails to place it in the context of information from other historical sources and based on the testimony of a single person comes to a factual conclusion which contradicts the abundance of historical facts and testimonies by other people. Thus the Genocide Center is developing a methodology for Holocaust denial.

The omission of historical facts, the selective presentation of facts and the lack of context from historical sources and documents do not lead to the truth about Jonas Noreika. The publication of findings of history made by such methods is public disinformation, which article 19, part 2 of the Lithuanian Law on the Provision of Public Information strictly forbids. A methodology for "historical research" based on these principles constitutes the re-writing of history. This is Holocaust denial, a

¹¹ Lithuanian Special Archive LYA K58-1, b.8276, l.11

¹² Lithuanian Central State Archive LCVA_fR-1099_a2_b2_1133 Šiaulių apskrities administracijos buhalterijos patvirtinimas apie 53350 Rb atlyginimo sumokėjimą už šį laikotarpį

¹³ Genocidas ir Rezistencija (magazine) 2010, 1 (27), p. 82

¹⁴ Information presented in the magazine Genocidas ir Rezistencija 2010, 1 (27), p. 82

continuing and intentional activity of Lithuania's Genocide Center.

It should be noted as well that before the publication of this disputed historical finding, Lithuania's International Commission to Assess the Crimes of the Nazi and Soviet Occupational Regimes in Lithuania in an open letter dated April 10, 2019, stated: "We cannot understand why [the Genocide Center] is defending an openly racist and fascist political group, the Lithuanian Nationalist Party, members of whose police units were among the most active persecutors and murderers of Jews," and: "On August 22, 1941, and September 10, 1941, Jonas Noreika, based on orders from the Šiauliai military district commander, Hans Gewecke, appointed to the post by the Germans, issued orders on the removal of the Jews in the military district to ghettos and the confiscation of their property. ... Almost all of the victims arrested under these orders were later murdered. This is the historical reality, based on indisputable documented evidence. If this is not taking part in the process of genocide against the Jewish citizens of Lithuania, then what is it?"

Legal Standing

My grandfather Shmuel (Samuel) Gochin came from Papilė (Šiauliai district). My grandfather's brother Mones Gochin, his wife Šeina, their daughters Leya, Rakhael, Tsile, Maše and Sara and their sons Samuel, Abe, Yakov, Yosel, and Šmerel ¹⁵ (citizens of the Republic of Lithuania)¹⁶ remained living in Papilė during World War II. According to the information from Yad Vashem, their fate was tragic: they perished during the Holocaust carried out in the Šiauliai district (they were murdered on July 7, July 18 and October 2 in the Žagarė ghetto). The Holocaust directly touched my family. The mass murder of the Jews in the Šiauliai district administered by Jonas Noreika put an end to the 600-year-long life-history of the Gochin family in Lithuania.

The current finding by the Genocide Center is an insult to me as a descendant of the Gochin family. This unobjective assessment of the person and activities of Jonas Noreika made by the Genocide Center discredits the memory of my murdered relatives. This historical finding doubtlessly also causes insult to the relatives of other Jews who perished in the Šiauliai district and does dishonor to the memory of Holocaust victims in general. This is ridicule of the victims of the Holocaust.

My grandfather's family was murdered in the district under Jonas Noreika's command, and therefore I have a legitimate interest in demanding the Genocide Center retract and annul this unfounded and unobjective finding of history, and in this manner remedy the harm done me and the entire Lithuanian Jewish community by their illegal activities.

Demand of the Petition

¹⁵ Lithuanian Central State Archive LCVA. F. 412. In. 13 B. 13 L. 242.

¹⁶ Lithuanian Central State Archive LCVA F. 412. In. 12 B. 67. L. 225 (internal passport no. 623696 issued January 2, 1922, for Mones Gochin and six family members)

In light of everything explained above, I demand the Genocide Center annul and remove from public access its historical finding "On the Activities of Jonas Noreika (General Storm) in the Anti-Nazi Underground," and that it make public this decision through the Baltic News Service (BNS).

Respectfully,
Grant Arthur Gochin

Appendix: Yad Vashem finding concerning Jonas Borevičius.

BĮ “Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras”

Didžioji g. 17/1, Vilnius

Pareiškėjas:

Grant Arthur Gochin

Gimimo data: 1963-11-02

Adresas: 10 900 Winnetka ave, Chatsworth, CA 91311 Jungtinės Amerikos Valstijos

Pareiškėjo atstovas:

Advokatas Rokas Rudzinskas

Adresas: A. Mickevičiaus g. 14-2, LT-08119 Vilnius

Tel.: 8 614 88303, el. Paštas: rokas@rlaw.lt

SKUNDAS DĖL ISTORINĖS PAŽYAMOS PANAIKINIMO

2022 m. vasario 18 d.

LGGRTC 2019 m. gruodžio mėnesį parengė ir publikavo istorinę pažymą „Dėl Jono Noreikos (generolo Vėtros) veiklos antinacistiniame pogrindyje“. Pažymos antraštės teigia, kad:

1. Jonas Noreika aktyviai prisidėjo prie Šiaulių žydų gelbėjimo.
2. J. Noreika laikytinas antinacinio pasipriešinimo dalyviu nuo pat savo darbo Šiaulių apskrities viršininku pradžios.
3. Iki Žagarės geto likvidavimo J. Noreika nesuprato, kad getai yra vienas iš Holokausto etapų

Istorinės pažymos teiginiai yra paremti išimtinai kun. Jono Borevičiaus liudijimu ir LGGRTC prielaidomis. Pažymoje yra remiamasi žydus gelbėjusio D. Jasaičio autoritetu, kalbama apie jo veiklą, tačiau nėra pateikiama jokie dokumentuoti liudijimo įvardijančio Joną Noreiką vadovavus žydų gelbėjimo organizacijai. Argumentui pagrįsti, paprasčiausiai panaudojamos gramatinės priemonės, laužtiniai skliaustai, kuriuose į cituojamą D. Jasaičio kalbą yra įterpiami LGGRTC pageidaujami papildymai. Tokiu būdu remiantis vien Jono Borevičiaus žodžiais yra užpildomos D. Jasaičio teiginių „spragos“ ir LGGRTC visuomenei pristato iki šiol nežinotą ir D. Jasaičio neįvardintą Šiaulių apskrities žydų gelbėjimo tinklo vadą – Joną Noreiką.

Istorinę pažymą „Dėl Jono Noreikos (generolo Vėtros) veiklos antinacistiniame pogrindyje“ yra neobjektyvi, nepagrįsta ir nemoksliška. Pažymoje išdėstyti teiginiai žeidžia Lietuvos žydų bendruomenę, klaidina Lietuvos žmones ir neigia Jono Noreikos prisidėjimą prie Holokausto Šiaulių apskrityje. Pažyma formuoja ydingą istorinių tyrimų metodologiją, tai prieštarauja pamatiniams

LGGRTC įstatymo 4 str. nustatytiems šios įstaigos įsteigimo principams, kuria Holokausto neigimo precedentą, todėl turėtų būti pašalinta iš viešosios prieigos.

Istoriografiniai liudijimai

LGGRTC savo pažymos argumentus grindžia išimtinai kunigo Jono Borevičiaus liudijimu duodu Ilinojaus apygardos teisme, JAV 1986 m. byloje JAV prieš Antaną Virkutį. Šioje byloje valstijų prokuroras siekė panaikinti A.Virkučio JAV pilietybę ir jį deportuoti, ryšium su melagingais parodymais dėl nesikooperavimo su nacių valdžia duotais atvykstant į JAV ir įgijant pilietybę natūralizacijos būdu. Liudininkas Jonas Borevičius teisme atsako į A.Virkučio advokatės ir prokuroro klausimus praėjus 40 metų nuo aptariamų įvykių. Jis byloje yra apklausiamas dėl to, kad būdamas kunigas Šiauliuose jis nacių okupacijos metu dažnai lankydavosi Šiaulių kalėjime, kurio prižiūrėtojo pareigas 1941 m. - 1943 m. ėjo Antanas Virkutis, todėl galėtų suteikti informacijos galinčios patvirtinti arba paneigti prokuroro argumentus dėl Antano Virkučio nusikaltimų prieš žmoniją ir kooperavimosi su nacių valdžia.

Prieš vertinant Jono Borevičiaus liudijimą ir jo, kaip istorinio šaltinio patikimumą, svarbu yra nustatyti istorinius šaltinius liudijančius 1941 m. - 1943 m. įvykius Šiauliuose ir Šiaulių kalėjime.

Kalėjimų departamento duomenimis, antrojo pasaulinio karo metais Šiaulių kalėjime šeimininkavo nacių kariuomenė. Jie kalėjime kalino ne tik žydus, bet ir jiems nepaklusnius lietuvius. 1941-1944 m. iš šio kalėjimo didelėmis grupėmis žmonės buvo vežami sušaudyti, o jų vietas užimdavo vis nauji suimtieji¹⁷.

Genocido ir rezistencijos tyrimų centro duomenimis, nuo 1941 m. liepos mėnesio Šiaulių kalėjime įkalinti žydai ir sovietiniai aktyvistai taip pat buvo šaudomi šalia Pročiūnų kaimo (7 km nuo Šiaulių). Taip dar iki geto įsteigimo buvo sušaudyta apie 1000 Šiaulių žydų.¹⁸

Karo laikų metraštininko Šiauliečio Leibos Lipšico duomenimis, 1941 m. birželio 28 d., praėjus dviem dienom po to, kai vokiečiai įžengė į miestą, prasidėjo žydų vyrų areštai, trukę ilgiau nei savaitę. Suimtieji buvo suvaryti į Šiaulių kalėjimą. Kalėjimo viršininko pareigas tada ėjo sadizmu ir neapykanta žydams pasižymėjęs Virkutis. Jam nenusileido vokiečių paskirtas kalėjimo viršininkas Kraulichas. Abu šie viršininkai tarsi lenktyniavo sudarydami nepakeliamas sąlygas suimtiesiems žydams: marino juos badu, nuolat mušė ir tyčiojosi, luošino. Kamerose žmonių buvo keturis penkis kartus daugiau negu jos galėjo talpinti. Surinkę 250–300 žydų, LAF'o aktyvistai veždavo juos į Luponių mišką. Ten pasmerktuosius versdavo išsikasti duobes, po to šaudydavo. Pirmosiomis okupacijos savaitėmis buvo suimta ir nužudyta apie 1200 vyrų¹⁹.

17 http://www.kaldep.lt/lt/siauliuti/veikla-mpn_255_511/istorija_238_256_512.html

18 http://genocid.lt/UserFiles/File/Atmintinos_datos/2014/08/201408_getas.pdf

19 <https://www.lzb.lt/2014/09/18/siauliu-geto-istorija-prisimena-leiba-lipsicas-jo-istorija-saugoma->

Karo laikų metraštininkas šiaulietis Leiba Lipšicas, knygoje „Šiaulių getas“ aprašo, kad 1941 m. liepos mėn. 11 d. rytą LAF'o štabas pasiuntė apie 50 savo kovotojų grupėmis po 3-4 vyrus, suimti žydų vyrus ir nusavinti jų šeimų vertingesnį turtą. Baltaraiščiai žydų butuose atsirado apie 9 val. ryto. Prasidėjo kratos. Buvo ieškoma aukso, papuošalų, pinigų bei vertingesnių namų apyvokos daiktų, drabužių. Kratos trukdavo 3-5 valandas. Aktyvistai grobė net patalynę, kostiumus, paltus, taip pat servizus. Surastą turtą liepė krauti į lagaminus, krepšius ar maišus. Suimti vyrai turėjo grobį nešti į policijos nuovadą (dabar miesto savivaldybė). Ši akcija buvo organizuojama be okupantų žinios. Vokiečiai patys norėjo pasipelnyti. Jiems rūpėjo valiuta, auksas, juvelyriniai dirbiniai, brangakmeniai, vertybiniai popieriai, tačiau jie buvo visiškai abejingi nekilnojamam turtui, drabužiams, patalynėi, namų apyvokos daiktams. Tą dieną LAF'o štabas buvo suplanavęs suimti apie 600 žydų vyrų, tačiau suėmė tik apie 140. Vokiečiai įsikišo į šią akciją, sustabdė aktyvistų būrius su suimtais žydais prie kino teatro "Liaudies namai" ir policijos nuovados pastatų. Baltaraiščius nuginklavo, susodino ant šaligatvių, o žydus su savo turtu paleido namo. Karo lauko policija, nutraukusi šiuos areštus, iš baltaraiščių kišenių iškratė auksą, papuošalus ir valiutą. Vis dėlto apie 30 žydų buvo nuvesti į kalėjimą ir vėliau sušaudyti. Taip vokiečių karinė administracija parodė LAF'o štabui ir lietuvių policijai bei miesto savivaldybei, kas mieste tikrieji šeiminkai.²⁰

Leiba Lipšicas, knygoje „Šiaulių getas“ aprašo, kad buvusioje stovykloje taip pat kilo vidurių ir dėmėtiosios šiltinės epidemijos. 1941-1942 metų žiema buvo labai šalta. Vokiečiai atidarė barako langus, belaisvius ir barakus priešgaisrinėmis šlangomis apipylė vandeniu. Visi belaisviai sušalo. Kalėjimo teritorijoje belaisviai ir per speigus buvo laikomi vidiniame kieme - išbadėję ir ligoti belaisviai nuo šalčio mirė šimtais. Buvo kanibalizmo atvejų: stipresni valgė nusilpusius.²¹

Leiba Lipšicas, knygoje „Šiaulių getas“ aprašo, kad 1943 metų lapkričio 5 dieną pagal numatytą planą SS tarnyba, pasitelkusi ROA (Russkaja osvoboditelnaja armija arba vadinamuosius vlasovininkus) karių kuopą ir visą SD bei SIPO personalą, palaukė, kol geto kaliniai išeis į darbą, apsupo getą: pro vartus niekas negalėjo nei išeiti, nei įeiti. Gete fašistai pradėjo ieškoti vaikų iki 13 metų. Radę vilko ir mėtė į mašinas. Nuvežė į stotį, sugrūdo į prekinis vagonus.²² Vaikai buvo išvežti į koncentracijos stovyklas.

Jono Borevičiaus liudijimai

Savo liudijime Jonas Borevičius nurodo, kad nuo 1939 m. iki 1944 m. gyveno pačiame Šiaulių miesto centre. Nurodo, kad šiuo laikotarpiu jis lankydavo kalinius Šiaulių kalėjime. Atsakydamas į A. Virkučio gynėjos klausimus dėl kalinių kalinimo sąlygų ir kalėjimo administracijos, jis nurodo, kad per visą kalinių lankymo laikotarpį (t. y. trejus metus), iš kalinių niekada negirdėjo nusiskundimų dėl

[valstybiniame-vilniaus-gaono-zydu-muziejuje/](http://www.krastas.lt/?data=2001-07-25&rub=1143711027&id=1146654442)

20 <http://www.krastas.lt/?data=2001-07-25&rub=1143711027&id=1146654442>

21 <http://www.krastas.lt/?data=2001-07-28&rub=1143711027&id=1146654595>

22 <http://www.krastas.lt/?data=2001-08-02&rub=1143711027&id=1146654551>

administracijos ar kalinimo sąlygų ir tai jį stebino (p 33).

Atsakydamas į prokuroro klausimą, ar jis žinojo, kad Antanas Virkutis priklausė „baltaraiščiams“, Borevičius nurodė, kad nežinojo ir paklausė „Ka reiškia „balataraiščiai“ ? Ar tai kokia speciali organizacija?“ (p 106)

Atsakydamas į prokuroro klausimą kokia veikla užsiėmė Lietuvos Aktyvistų Frontas, Borevičius nurodė, kad LAF užsiėmė anti-nacistine veikla. Atsakydamas į prokuroro klausimą ar jis žinojo, kad lenkai ir žydai nebuvo priimami į LAF, Borevičius nurodė, kad „priimami buvo visi ir žydų tautybės žmonės Lietuvoje buvo visokeriopai privilegijuoti, visokeriopai“ (p 108). Vienok nurodė, kad nepažinojo nė vieno žmogaus priklausiusio LAF nei Kaune, nei Šiauliuose ir apie šią organizaciją nieko negali papasakoti.

Atsakydamas į prokuroro klausimą ar jis atsimena 1941 m. birželio pabaigoje Šiauliuose vykusius pogromus, kurių metu buvo nužudyta 1000 žydų tautybės asmenų, Borevičius nurodo, kad neatsimena. Nurodo, kad pradžioje atėjo kariuomenė ir jie nieko nedarė, po mėnesio ar dviejų atėjo naciai ir jie sukėlė visą betvarkę, persekiojo žydus, lietuvius ir lenkus. Perklaustas nurodo, kad nežino ir tuo netiki. „Aš buvau ten Šiauliuose visą laiką. Aš to nemačiau ir tuo netikiu, kad lietuviai kada nors buvo nusiteikę prieš žydus. Jie buvo nusiteikę prieš nacius, taip, bet ne prieš žydus“ (p 110-111).

Atsakydamas į prokuroro klausimą ar jam yra žinoma, kad vokiečių mobilus žudymo būrys 1941 m. liepos mėn. Šiaulių regione nužudė virš 13 000 žydų, Borevičius nurodo, kad „1941 m. buvau labai gerai informuotas apie Šiaulius, Šiaulių gyvenimą ir žydų problemą, tačiau apie tai niekada negirdėjau“ (p 111 -113).

Atsakydamas į prokuroro klausimą ar jam yra žinoma apie žydų žudynes Kužių miške netoli Šiaulių, nurodo, kad „Tai yra vieta kur mano, mūsų, draugas tėvas Kleiba išgelbėjo šimtus žydų. Kužiai ir Kužių miškas. Tačiau aš niekada negirdėjau apie šį galimą įvykį kurį minite. Aš nežinau, kodėl jei tai įvyko, kodėl tėvas Kleiba manęs apie tai neinformavo.“ (p 114-115)

Atsakydamas į prokuroro klausimą ar lietuviai saugojo Šiaulių getą, Borevičius nurodo „mano žiniomis ne“ (p 117-118)

Atsakydamas į prokuroro klausimą ar jam yra žinoma apie 1943 m. lapkričio mėnesį vokiečių padalinio Shutzmanshauf ir lietuvių pagalbinės policijos Šiauliuose vykdytą „vaikų akciją“, nurodo, kad „Niekada apie tai negirdėjau. Jei būtų buvusi kokia akcija, ne paprastas įvykis, vienas įvykis aš būčiau žinojęs, nes gyvenau pačiame miesto centre. Ir visi šie įvykiai pasiekdavo mane. Aš turiu omenyje informacija pasiekdavo mane iš draugų. Bet aš nežinojau, aš nežinojau. Aš nežinau“ (p 124)

Atsakydamas į prokuroro klausimą ar jam yra žinoma, kad Šiaulių kalėjime buvo laikomi rusų karo belaisviai, kad kaliniai mirė iš bado, kad kalėjime buvo kilus šiltinės epidemija, Borevičius nurodo, kad

to nežinojo, ir kad niekada nematė kalinių valgant ir nieko nežino apie jiems teiktą maisto davinį (p 127-128)

Jono Borevičiaus liudijimo vertinimas

Įvertinus visuomenėje žinomus, dokumentuotus faktus ir gyvų liudininkų (ypač Leibos Lipšico) prisiminimus apie 1941-1944 m. įvykius Šiauliuose ir Šiaulių apskrityje ir Jono Borevičiaus liudijimą pateiktą JAV Iliojaus apygardos teisme 1986 m., akivaizdu, kad Jonas Borevičius, net ir būdamas kunigu, net prisiekęs teisme, sakė netiesą. Jis pripažino, kad gyveno pačiame Šiaulių centre, tačiau teigė nieko nematęs, negirdėjęs ir nežinantis apie tuos žiaurumus, kurie dėjosi Šiauliuose ir jo apylinkėse. Kaip galima buvo nieko nežinoti apie 1941 m. birželio mėnesį vykusius pogromus prieš žydus, kurių metu buvo žudomi nekalti žmonės? Kaip gyvenant miesto centre galima buvo nematyti Lietuvos Aktyvistų Fronto baltaraiščių (ir nieko apie juos nežinoti), konvojuojančių žydų grupes į jį getą, į žudymo vietas? Kaip galima nežinoti apie gete gyvenusių žydų masinį šaudymą, apie žydų vaikų grobimą 1943 m. lapkričio mėn? Kaip besilankant Šiaulių kalėjime jis nematė nuo bado mirstančių rusų karo belaisvių ir Lietuvos piliečių, baisių kalinimo sąlygų? Kaip jis nematė ir nežinojo, kad dėl nuolatinio šaudymo Šiaulių kalėjime nuolat keičiasi kaliniai? Jis buvo kunigas, socialiai aktyvi asmenybė, tarnavo bažnyčioje, kalbėjo su parapijiečiais, klausė išpažintis, gyveno pačiame miesto centre, tačiau teisme teigė, kad viso to nematė ir nieko nežinojo apie Šiauliuose vykusius baisumus ir su tuo susijusius asmenis.

Jono Borevičiaus liudijimas, kuriuo kaip vieninteliu šaltiniu remiasi LGGRTC, nėra nei objektyvus, nei teisingas. Jonas Borevičius teikdamas liudijimą teisme nesakė, kad jis neatsimena Holokausto ar su tuo susijusių asmenų, jis teigė, kad jis 1941-1944 m. apie tai nieko nežinojo, ir netiki, kad lietuviai, LAF savanoriai – baltaraiščiai dalyvavo žydų plėšime, niekinime ir žudynėse. Jis, būdamas įvykių centre, apie juos paprasčiausiai nežinojo. Čia svarbu pridurti, kad Yad Vashem organizacija nėra pripažinusi kun Jono Borevičiaus pasaulio teisuoliu²³.

Istorijos mokslininkų išvados dėl J. Borevičiaus liudijimo

Lietuvos istorijos instituto direktoriaus Alvydo Nikzentaitaičio nuomone, J. Borevičius liudijimas yra nepatikimas šaltinis, ypač atsižvelgiant į tai, kad jo liudijimo nepatvirtina jokie kiti šaltiniai. Pažymoje nėra kitų faktų apie J. Noreikos sąsajas su žydų gelbėjimu. O juk iš turimos medžiagos (J. Borevičiaus paliudijimo) galima daryti tik vieną išvadą, kad J. Noreikai nepatiko vokiečių elgesys su žydais, tačiau ji nepatvirtina nei aktyvaus, nei pasyvaus J. Noreikos dalyvavimo šiame procese.²⁴

Vilniaus universiteto profesoriaus Nerijaus Šepečio nuomone, čia daugiausia, ką galima būtų sakyti,

23 Pažyma pridedama

24 <https://www.lrt.lt/naujienos/nuomones/3/1127865/alvydas-nikzentaitis-genocido-centro-ismada-del-jono-noreikos-niekine>

kad yra vėlyvų liudijimų apie tai. O ne tvirtinti, kad jis tiesiogiai gelbėjo žydus. Viskas. O dabar staiga rašoma pažyma, su tokiu tonu, taip pritempinėjant šaltinius prie istoriografinių teiginių, tuos teiginius radikaliai interpretuojant ir dar padarant tokias išvadas, ką suprato ir ko nesuprato Noreika, kad jis laikytinas antinacinio pogrindžio dalyviu, kad jis aktyviai prisidėjo prie žydų gelbėjimo, niekuo to nepagrindžiant²⁵. Tokia išvada daroma ne remiantis faktais, o prielaidą paverčiant tikru dalyku²⁶.

Istorinės pažymos neteisėtumas

Esminis LGGRTC veiklos uždavinys (Įstatymo 4 str.) yra okupacinių režimų 1939-1990 metais vykdyto Lietuvos gyventojų fizinio bei dvasinio genocido tyrimas, istorinės tiesos ir teisingumo atkūrimas, o taip pat šio laikotarpio istorinių tyrimų metodologijos formavimas.

LGGRTC publikuodama istorinę pažymą pažeidžia minėtus įstatymo tikslus. Remdamasi vieninteliu ir neobjektyviu šaltiniu, LGGRTC konstatuoja Joną Noreiką vadovavus žydų gelbėjimo organizacijai, vienok šioje, kaip ir ankstesnėse pažymose, visiškai ignoruoją Jono Noreikos pasirašytus aktus dėl žydų geto suformavimo ir žydų turto nusavinimo. LGGRTC savo „tyrimuose“ nevertina Žagarės burmistro Simono Rakščio parodymų²⁷, kuriuose jis nurodė, kad burmistro pareigoms jis buvo paskirtas 1941 m. rugpjūčio pabaigoje Jono Noreikos (t. y. tuo metu, kai šis išleido įsakymą dėl žydų perkėlimo į Žagarės getą); kad dirbo tik du mėnesius ir nacių valdžia jį atleido spalio pabaigoje (likvidavus getą); kad laikotarpiu kai veikė Žagarės getas, jis vykdė išimtinai tik Jono Noreikos nurodymus ir buvo jam tiesiogiai atskaitingas. LGGRTC nevertina, kad Šiaulių apskrities administracija mokėjo atlyginimą Lietuvių savisaugos dalių Šiaulių štabo kariams už laikotarpį 1941 m. rugsėjo 20 – lapkričio 1 d.²⁸ LGGRTC istorikas A.Bubnys dar 2010 m. konstatavo, kad 1941 m. rugpjūčio mėn. suformuoto Šiaulių savisaugos dalinio (14-batalionas) „1-oji Šiaulių kuopa (55 asmenys) 1941 m. spalio 2 d. dalyvavo naikinant Žagarės getą. Žydus šaudė vokiečių gestapininkai, Linkuvos pagalbinės policijos būrio nariai ir 14-ojo baliono 1-os kuopos kariai“²⁹. Vienok praėjus 9 metams ta pati institucija, visuomenei teigia, kad Jonas Noreika vadovavo žydų gelbėjimui ir nesuprato getų paskirties.

LGGRTC konstatuoja, kad Jonas Noreika gelbėjo žydus, remdamasi tuo, kad Šiaulių apskrities administracijos finansuojamoje ligoninėje buvo slepiami 4 žydų tautybės vaikai, tačiau visiškai ignoruoją dokumentuotą faktą, kad ta pati įstaiga finansavo Šiaulių 14-batalioną (1-ąją kuopą), kuri tiesiogiai dalyvavo 2236³⁰ žydu nužudyme.

25 <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/istorikai-jei-lggrtc-pazyma-apie-j-noreika-butu-studento-darbas-ji-butu-ivertintalabai-prastu-pazymiu-56-1249198>

26 <https://www.lrt.lt/naujienos/nuomones/3/1127865/alvydas-nikzentaitis-genocido-centro-ismada-del-jono-noreikos-niekine>

27 LYA K58-1, b.8276, l.11

28 LCVA_fR-1099_a2_b2_1133 Šiaulių apskrities administracijos buhalterijos patvirtinimas apie 53350 Rb atlyginimo sumokėjimą už šį laikotarpį

29 Genocidas ir Rezistencija 2010, 1 (27), p 82

30 Duomenys pateikti Genocidas ir Rezistencija 2010, 1 (27), p 82

Tokiu istorinių aplinkybių vertinimu LGGRTC pažeidžia įstatymo 4 str. nustatytus uždavinius ir veikia priešišškai įstatymo nustatytiems tikslams. LGGRTC formuoja ydingą istorinių tyrimų metodologiją, kuomet nevertinant istorinio šaltinio patikimumo, nesugretinant jo su kitų istorinių šaltinių duomenimis, remiantis vieninteliu asmens liudijimu, yra daromos faktinės išvados, kurios prieštarauja gausybei dokumentų istorinių faktų ir kitų asmenų liudijimams. Taip LGGRTC formuoja Holokausto neigimo metodologija.

Istorinių aplinkybių nutylėjimas, selektyvus faktų viešinimas, istorinių šaltinių ir dokumentų nevertinimas ir ignoravimas neatspindi tiesos apie Joną Noreiką. Tokiais metodais parengtų istorinių pažymų publikavimas yra visuomenės dezinformacija, kurią griežtai draudžia Visuomenės informavimo įstatymo 19 str. 2 d. Šiais principais grindžiama „istorinių tyrimų“ metodologija yra istorijos perrašymas. Tai Holokausto neigimas - tęstinis ir sąmoningas LGGRTC veiksmas.

Pažymėtina, kad dar iki skundžiamos pažymos publikavimo, Tarptautinė komisija nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti 2019-04-10 viešame kreipimesi į visuomenę nurodė, kad “Negalime suprasti, kodėl LGGRTCas gina atvirai rasistinę ir fašistinę politinę grupę Lietuvių Nacionalistų partiją, kurios policijos dariniuose tarnavę nariai buvo tarp aktyviausių žydų persekiotojų ir žudikų”. “1941 m. rugpjūčio 22 d. ir 1941 m. rugsėjo 10 d. J. Noreika, vadovaudamasis vokiečių paskirto Šiaulių apygardos komisaro Hans Gewecke nurodymais, paskelbė įsakymus dėl apygardos žydų perkėlimo į getus ir jų turto nusavinimo <...> Beveik visos pagal įsakymus suimtos aukos vėliau buvo nužudytos. Tokia yra istorinė realybė, grindžiama neabejotiniais dokumentiniais įrodymais. Jei tai nėra dalyvavimas Lietuvos piliečių žydų genocido procese, tai kas tada tai yra?”

Teisinis suinteresuotumas

Mano senelis Shmuel (Samuel) Gochin yra kilęs iš Papilės (Šiaulių apskritis). Senelio brolis Mones Gochin su žmona Šeina, dukromis Leya, Rakhael, Tsile, Maše, Sara ir sūnumis Samuel, Abe, Yakov, Yosel, and Šmerel³¹ (Lietuvos Respublikos piliečiai³²) Antrojo pasaulinio karo metais liko gyventi Papilėje. Yad Vashem duomenimis jų likimas yra tragiškas, žuvo Šiaulių apskrityje vykdyto Holokausto metu (nužudyti liepos 7 d., liepos 18 d., ir spalio 2 d. Žagarės gete). Holokaustas tiesiogiai palietė mano šeimą. Masinės žydų žudynės Jono Noreikos administruojamoje Šiaulių apskrityje pabaigė Gochin'ų šeimos 600 metų gyvenimo Lietuvoje istoriją.

Esama LGGRTC pažyma žeidžia mane, kaip Gochin'ų šeimos palikuonį. LGGRTC publikuotas neobjektyvus Jono Noreikos asmenybės ir veiklos vertinimas menkina mano žuvusių artimųjų atminimą. Ši pažyma neabejotinai žeidžia ir kitų Šiaulių apskrityje žuvusių žydų artimuosius ir

31 LCVA. F. 412. In. 13 B. 13 L. 242.

32 LCVA F. 412. In. 12 B. 67. L. 225 (1922 m. sausio 2 d. išduotas vidaus pasas Nr. 623696 Mones Gochin ir 6 šeimos nariams)

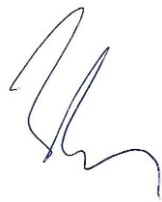
menkina Holokausto aukų atminimą. Tai yra pasityčiojimas iš Holokausto aukų.

Mano senelio šeima buvo išžudyta Jono Noreikos vadovaujamoje apskrityje, todėl turiu teisėtą suinteresuotumą reikalauti, kad LGGRTC panaikintų šią nepagrįstą ir neobjektyvią istorinę pažymą ir tokiu būdu ištaisytų savo neteisėtais veiksmais padarytą žalą man ir visai Lietuvos žydų bendruomenei.

Skundo reikalavimas

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą, reikalauju, kad LGGRTC panaikintų ir pašalintų iš viešos prieigos istorinę pažymą „Dėl Jono Noreikos (generolo Vėtros) veiklos antinacistiniame pogrindyje“ ir apie tokį sprendimą paskelbtų viešai - BNS (Baltijos naujienų tarnyboje).

Pagarbiai,
Grant Arthur Gochin

Priedama: Yad Vashem pažyma dėl Jono Borevičiaus